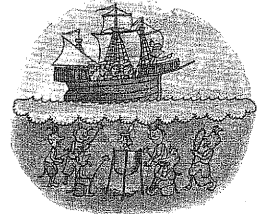

vydala pro děti tyto knihy:

Pohádky pro děti, mámy a táty (1961), O hračkách (1964), Pšaníčko pro tebe (1964), Bydlím doma (1966), Červená loďička (1968), Zvířátka z celého světa (1971), Micka z trafiky a kocour Pivoda (1971), Kudy chodí malý lev (1972), Medvědí pohádky (1973), Drak Barbarák a ztracený král Kulajda (1974), Posledního kousoe pes (1975), Kukl! Na zelené louce kluk (1976), Ukradený orloj (1976), Eliška a táta Král (1977), Dvo dědečci z Dlouhé Míle (1978), Jak se vychovával papoušek (1979), Fáněk a Vendulka (1980), Chaloupka z marcipánu (1983), Petr a Hanka chystají překvapení (1983) — spolu s Markétou Zinnerovou a Oldřichem Černým, Pohádky na dobrý den (1984), Diogenés v sudu (1985), V Mateřídoušce publikovala kromě Ukradeného orloje (1973—1974), Dvou dědečků z Dlouhé Míle (1974—1975), Fánka a Vendulky

(1979—1981), příběhů shrnutých až na výjimky v knize Diogenés v sudu a vycházejících v Mateřídoušce pod titulem Okénko moudré sovy (1979—1981) a série drobných textů uveřejňovaných pod názvem A nakonec ještě pohádka (1981—1982), které se staly základem Pohádek na dobrý den, také cyklus pohádek o řemeslech (1982—1983), cyklus pohádek z různých zemí (1983—1984), cyklus pohádek o příslovích (1984—1985) a rozsáhlejší prózu My a myš (1985—1986). V Ohníku vycházely v letech 1977—1979 a 1980—1982 její fejetonky pod značkou -sek-, v letech 1982—1984 cyklus povídek o obrazech našich i světových malířů různých dob a v ročníku 1985—1986 vyprávění Pejskovičky s Polínou. Pro loutkové divadlo zdramatizovala Hana Doskočilová svou knížku Kudy chodí malý lev pod titulem Dobrodružství malého lva (D.L.I.A, Praha 1971) a v roce 1980 napsala původní loutkovou hru Tři přání s křídly. Čtenáři Československého loutkáře se s Hanou Doskočilovou setkali také v letošním ročníku v čísle 8, do něhož napsala vzpomínku na Erika Kolára Legendu o Erikovi.

děti hrají divadlo

27. červen 1986 byl posledním dnem školního roku. V aktovkách se nesla čerstvá vysvědčení a přede dveřmi se rýsovaly dva krásné prázdninové měsíce. Pro děti z některých divadelních souborů Jihomoravského kraje začaly opět prázdniny zajímavě hned v pátek odpoledne. V Brně je čekalo třídnění setkání s kamarády, kteří jsou stejně zapálení pro divadlo, recitaci nebo kteří prostě mají chuť hrát si.

Tento první pokus o pracovní setkání

DIOGENÉS V SUDU a Švédové v Brně

dětských kolektivů byl součástí dvouletého školení v oboru dramatické výchovy dětí a mládeže, které od ledna 1985 pořádá KDPM Brno, KKS a DPM města Brna.

Zúčastnily se ho kolektivy LŠU Žďár nad Sázavou (vedoucí Jana Křenková), soubor Ťapka MŠOB a ODPM Znojmo (vedoucí Petr Zák), LŠU Moravská Třebová (vedoucí Jaroslava Čadřilová), soubor ZŠ Vír (vedoucí Jaroslava Šudomová), recitační kroužek Křepelky ZŠ Křepice (vedoucí Jaroslava Dobrovolská), soubor OB Trnávka (vedoucí Jana Vykudalová) a některé děti z kroužku KDPM a souboru PIRKO DPM města Brna. Akce se zúčastnilo asi osmdesát dětí.

Děti jsme předem podle seznamů rozdělili tak, aby pro celodenní sobotní seminář vznikly nové skupiny, věkové zhruba stejné, ale složené ze zástupců různých souborů. Ke každé skupině byl přidělen vedoucí, který zodpovídal za její práci a absolvoval s ní celý program.

V pátek odpoledne, hned po přjezdu, si všechny děti vyrobily malé jmenovky, které alespoň první den nosily, což přispělo k rychlejšímu vzájemnému seznámení. Současně obdržely různobarevné lístečky, podle nichž později hledaly svou novou skupinu. Večer byl věnován seznamovacímu divadelnímu karnevalu. Děti si již doma vyzobaly a připravily sólovou nebo kolektivní masku, motivovanou postavami ze známých příběhů zpracovaných v knize Hany Doskočilové. Během karnevalových soutěží a tance tak kolektivní představovaly nejen masky, ale i samy sebe a své členy. Posledním úkolem večera bylo rozdělení do nových skupin.

Celá sobota byla věnována práci v pěti seminářích, v nichž se všechny skupiny vždy po hodině vystřídaly. Náměty pro jednotlivé „semináře“ s námi připravovali a nakonec s dětmi i realizovali mladí instruktoři a vedoucí souboru PIRKO. Na základě pěti vybraných příběhů z knihy byla práce zaměřena na pohyb, slovo a komunikaci, rytmus a zvuk, práci s materiálem, navazování kontaktů a kolektivní improvizaci. Pro lepší představu uvádíme alespoň původní záměr, motivaci a sled úkolů dramatických her tak, jak byly dětem zadávány:

1. Ariadnina nit — vedoucí Silva Macková a Hanuše Dušková

— Seznámení dětí ve skupině, hra v kruhu na opakování a vyvolávání jmen.

— Vzájemně se prohlédnout v kruhu, utvořit si první dojem a úsudek o ostatních, vybrat si ty, s kterými by bylo příjemné navázat kontakt.

— Podle tohoto kritéria si v kruhu posílá klubko provázku, které vytvoří mezi jednotlivci uprostřed kruhu síť. Hra by měla probíhat dostatečně dlouho, aby nikdo nezůstal mimo kruh.

— Každý si pak ověří prostřednictvím provázku, které drží v ruce, s kým navázal

Silva Macková se skupinkou, která si hledá s Ariadninou nití

kontakt a kdo s ním, vybaví si příslušná jména.

— Rozhovor s dětmi: Jde o odraz náhodné situace, která může být za jiných okolností odlišná, například po hodině společné práce, za den nebo za týden. První dojem nemusí být zárukou dobrého odhadu lidí atd.

— Umělé vytvoření takové situace prostřednictvím sítě. Všichni si drží své provázky, ale vymění si v kruhu místo. Novou síť položí na zem a najít si v ní, jako na mapě, nové místo podle toho, kde bych chtěl být nebo kde bych jsem.

— Kolektivní úkol: Namotání provázku zpět do klubíčka (hudba). Společná práce odráží přístup kolektivu k úkolu — role i iniciativa jednotlivců, aktivní a pasivní typy, systém práce, společná organizace.

— Sblížení kolektivu během této činnosti. Na základě zkušenosti zvolit dva zástupce, kterým nejvíce důvěřují. Ti vedou a uzavírají řadu. Poslední dostane konec klubíčka, které zůstává v místnosti. Všechny se zavěsnými očima odvěst co nejdál; jediným vodítkem je odvíjecí se provaz.

— Vedoucí mezitím připraví dva jiné provázky, které vedou do různých stran. Skupina si pak musí vybrat ze tří konců ten svůj, který jí dovede zpět. Zodpovědnost celého kolektivu za rozhodnutí, riziko špatného výběru, možnost jen jedině volby.

— Nakonec pohovor na téma společného úsilí, které vede ke správnému cíli, spolehlivé vodítko ve složitých situacích, jistota, která pomáhá kolektivu i jedinci. Analogie s příběhem o Ariadnině niti.

2. Babilónská věž — vedoucí Petr Peňáz

— Zmatení jazyků při stavbě Babilónské věže jako motivace k práci s hlasem, jazykem, zástupnou řečí a ke komunikaci.

— Hlasová a dechová rozvíčka; poslouchat všechny okolní zvuky, některý si vybrat, napodobit ho a podle pokynů vedoucího zesílovat a zeslabovat.

— Všichni sedí v kruhu a naráz hovoří nahlas o čemkoliv, co je zrovna napadá. Na dané znamení všichni postupně ztíhují hovor a nechávají mluvit pouze jednoho, jehož hlas a řeč je nejvíce zaujal — pochoptitelně bez předchozí domluvy. Jde o společné čtení a souhrn kolektivů.

— Používání zástupné řeči a poučení o nepslosti, který slouží k porušování jazykových zákonitostí na všech úrovních, a vyzkoušení příkladů:

- vytvoření řeči ze zvuků, které čeština nemá;
- vytvoření řeči z českých hlásek řazených libovolně tak, aby nedávaly smysl;
- vytvoření řeči ze slov řazených tak, aby nevznikla smysluplná věta;
- vytvoření řeči, při níž na smysluplnou výpověď navazuje bez souvislosti jiná smysluplná výpověď (Tráva je zelená. Psi hlídají stádo. Ananas u nás neroste. Atd.);
- rozhovor ve dvojicích, kdy na smysluplnou výpověď nebo otázku navazuje jiná výpověď tak, že se nerozvíjí jádro výpovědi nebo neodpovídá na podstatu otázky, a tak je překrucována sémantika (jde například o typ úhybných odpovědí žáků při zkoušení nebo při interview).

— Rozhovor o tom, že hlavním zdrojem nedorozumění nejsou nonsensy typu a) až c) — většinou jimi při sebelepší snaze sarkovaly smysl vět, které měly být na mysl a snažily se šířovat podle zadaného pravidla —, ale nonsens d) a e), protože je, vzhledem ke zdánlivé společenské únosnosti, nejdůležitější a nejméně odstraňující povídání o možnosti a nemožnosti dorozumění mezi lidmi.

3. Kolumbovo vejce — vedoucí Dana Svozilová a Aleš Záhaj

— Společné vyprávění o náhodném objevení Ameriky Kolumbem.

— Rozdělení dětí do dvou skupin: a) První skupina si mezi sebou zvolí Kolumba, ostatní jsou jeho námořníky; z připraveného materiálu (židle a role papíru) si děti zbudují loď, na které všichni mohou vyplout; skupina si také připraví svůj společný pozdrav.

b) Druhá skupina si mezi sebou zvolí svého náčelníka, ostatní jsou původní domorodí obyvatelé Ameriky; ze stejného materiálu si vybudují svůj ostrov, kontinent nebo obydli, v kterém žijí; také oni si připraví svůj vítězný ceremoniál.

— Budování prostředí. Mezi sebou si skupina rozumí, může mluvit normálně řečí. V kontaktu s druhou skupinou se musí používat řeč zástupná.

— Izolované probíhají dvě fáze — Kolumbovo vyplutí a život domorodců v jejich prostředí.

— Improvizace začíná v okamžiku setkání obou skupin, kdy Kolumbus uvidí z lodi neznámou pevninu a domorodci připlouvající loď. Startem celé akce je vzájemný pozdrav.

— V jednotlivých skupinách vznikají různé řešení situace, chování dětí závisí na jejich věku a zkušenosti.

— Na závěr rozhovor o průběhu a dalším vývoji improvizace.

4. Waterloo — vedoucí Miroslav Obrátil

— Práce zaměřená na rytmus a zvukovou souhrn kolektivů. Motivace příběhem střetnutí dvou armád ve velké bitvě u Waterloo. Analogie výstavby hudebních děl a sehraňového orchestru řízeného dirigentem s postupy a taktikou armády vedené generálem.

— Souhra kolektivů od jednoduchých rytmických cvičení ke složitějším (vytleskává

rytmus po kruhu; každý v kruhu tleská dvakrát, ale začíná na druhou dobu předchůdce; nahradit tleskání slovy PIF-PAF, pak jakýmkoli slovem souvisejícím s válečným tažením; postupně rytmizování jednoduchých vět, kombinace se zvukem a melodií).

— Rozdělení dětí do dvou skupin — dvě armády. Každá skupina si připraví svůj rytmický zpěvný motiv na jakýkoliv válečný pokřik, který se může pořad opakovat. Opakování motivů vytvoří určitý podklad, který pak doplňují sólisté na pokyn dirigenta-generála svými individuálními vstupy.

— Společná zvuková bitva — rytmem, sólovými vstupy. Armáda se nesmí rozpadnout; kdo vytváří, zvíťazí.

— Závěrečná rekapitulace bitvy. Obě skupiny tvoří jeden orchestr. Snaha o udržení společného rytmu, ale i dramatičnosti celého děje. Akci řídí jeden dirigent, určuje průběh bitvy.

5. Sflinga — vedoucí Petr Holeček a Tomáš Čisářík

— Navození atmosféry. Každý sám pro sebe odpočívá a poslouchá okolní zvuky, vybavuje si příjemné zážitky, zvolí si jeden zvuk, který vyjadřuje jeho příjemnou náladu.

— Poslouchání ostatních se zavřenými očima, pohyb v prostoru a vyhledávání partnerů, kteří používají stejný či podobný zvuk. Vytváření skupinek. Postupné spojování celého kolektivu.

— Vedoucí ze středu skupiny vyberou jednoho, kterého chtějí násilím oddělit od ostatních. Ohrožování celé skupiny, vytváření nepřijemné atmosféry — kontrastní zvuk.

— Kolektiv musí svého uneseného druhá hledat, najít a ochránit před nebezpečím. Závěrečné vyznění příběhu: kdyby se všichni spojili, jistě by Sflingu přemohli.

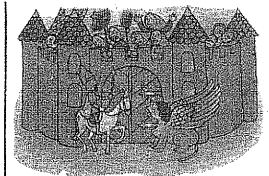
Práce v každé skupině byla bohužel časově omezena na jednu hodinu. O to důležitější byl po každé improvizaci společný rozhovor o celém průběhu, možnostech řešení, variantách atd. Práce v jednotlivých fázích byla natáčena na videozáznam. Ten později posloužil jako názorná dokumentace pro semináristy, kteří se setkání nemohli zúčastnit.

Během tří dnů byla do programu zařazena ještě vystoupení některých souborů: Křepelky, Ťapky ze Znojma (inscenace My, vrbáčáci) a souboru PIRKO [hra P. Schafera Equus a pořad Brněnské pověsti v úpravě J. Delongové].

Představení Brněnských pověstí bylo také úvodem k velké kolektivní hře dětí, která byla připravena na nedělní odpoledne v ulicích Brna. Byly vytvořeny nové, věkově smíšené skupiny, z nichž jedna představovala obránci města Brna a druhá švédská vojska. Obránci i dobyvatelé byli ještě rozděleni na menší skupiny a každá plnila samostatný úkol — dostat se na Špilberk, který byl hájen Brňany, a přetahováním lana v bráně hradu rozhodnout o jeho dobytí, proniknout obranou do nádvoří Staré radnice, spočítat loukotě brněnského kola, tudíž informací pronést zpět do ležení Svédů atd. Součtem získaných bodů se nakonec rozhodlo o vítězství. Zvířetník Svědové a Brno bylo dobyto. Odměnou byl dort s perníkovými brněnskými dračci.

Na základě těchto zkušeností se domníváme, že takovouto formou by se dal uspořádat celý odborně zaměřený letní pionýrský tábor. Jistě by o něj byl z řad jihomoravských souborů zájem.

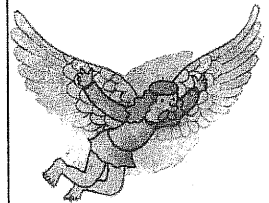
Foto Jiří Rambousek
DANA SVOZILOVÁ
Ilustrace Gabriel Filicik

TOMU, KDO MÁ ZAJEM

o příběhy „z doby dávné a nejdávnější“, které vyšly v knižce Diogenés v sudu, doporučujeme, aby si zalistoval v ročníku 36 a 37 (1979—1981) časopisu Mateřídouška, kde vyšly tyto texty poprvé v rubrice Okénko moudré sovy. Do knihy se nakonec nedostaly nejen kapitalky Lišák Ferina a Kainovo znamení, ale hlavně půvabné a pro vyznění příběhů klíčové dovětky všech textů. Ukážou toho, jak významovými je radikální změna roviny, která se v časopisecké verzi realizuje v závěrečné doušce (replíce sůvátka moudré sovy, je Ikarův pád: Příběh o Davidovi a Ikarovi sám o sobě je sice vyprávěn — jako ostatně všechny příběhy — svízně a obratně. Jenomže zůstane-li jen u něj, klade si čtenář právem otázku: proč tu vlastně tenhle známý příběh je? V jak odlišné situaci je čtenář Mateřídoušky, kterému sůvátka k příběhu moudré sovy dodalo: „Však já dobře vim, proč se nám, malým, tohleto vykládá. Abychom nikým vysoko nelétali... Ale my stejně poletíme — a třeba neuspádneme!“

Jaroslav Provozník

ZLATÝ MÁJ O DIOGENOVÍ V SUDU:

... Za pozoruhodnější na této knižce pokládám její etický rozměr, tedy vlastní důvod, proč o všech těch dávných a nejdávnějších příbězích vyprávět dnešním dětem. Neboť to, co kniha přináší v první řadě, je poselství o tom, že pravda není jen prázdno slovo, o tom, že je povinností každého být sám sebou, o tom, co je pro člověka podstatné a co ne, o tom, co dělá člověka člověkem.“

Zlatý máj XXIX, 1985, č. 3, str. 183